

De Vechtplassen

M. Wasscher & T. de Groot

De Vechtplassen liggen in de streek tussen de stad Utrecht en de Randmeren. Het is een uitgestrekt laagveengebied ten oosten van de rivier de Vecht, waar op diverse plekken karakteristieke libellensoorten van het laagveen kunnen worden aangetroffen. De echt zeldzame laagveensoorten ontbreken hier door een teveel aan voedselrijk Rijnwater en een tekort aan schone kwel. Toch is in dit gebied, dat centraal gelegen en makkelijk bereikbaar is, op veel plekken al wandelend of per kano een heleboel spannends te beleven. Het rijke water- en oeverleven maakt een bezoek aan de Vechtplassen meer dan waard.

Korte karakteristiek

Enkele eeuwen geleden was het Naardermeer in dit gebied het enige natuurlijke meer. De overige grote wateren die tegenwoordig in dit grote laagveengebied liggen, zijn ontstaan

door vervening. Hier en daar zijn er nog oude legakkers te onderscheiden. De resten van de meeste van deze vroegere legakkers liggen echter onder water. Omdat ze destijds te smal waren aangelegd, kon niet worden voorkomen dat de wind ze op den duur wegsloeg en er meerdere grote plassen ontstonden. De modderbodem, die door de vele Brasems omgewoeld wordt, zorgt voor troebel water, waaraan voor een natuurliefhebber tussen de vele zeilboten weinig eer valt te behalen. Toch zijn er in deze streek meerdere interessante gebiedjes te vinden. De grootste soortenrijkdom aan libellen is langs de Kromme Rade aan te treffen.

De Kromme Rade is een kade die precies langs de grens loopt tussen de provincies Utrecht en Noord-Holland. Dit is ook terug te vinden in de naam van het gebied. Het woord 'rade' heeft namelijk de betekenis van 'grens'. Bovendien is op de kaart een lichte kromming

Foto: W.-J. Hoefnagel

De Bruine korenbout is in juni regelmatig langs de Kromme Rade aan te treffen.

De Kromme Rade in mei: in de voorzomer zijn langs de Kromme Rade de meeste libellensoorten aan te treffen.

in de kade zichtbaar. Aan de zuidzijde van de kade ligt een grote plas, de Vuntus. Het oostelijke deel daarvan bestaat uit verschillende interessante slootjes. Aan de noordzijde van de Kromme Rade loopt een prachtige sloot. Dat hier veel water opkwelt blijkt uit het voorkomen van Waterviooler en ook Krab-benscheer is hier in het heldere water veel te vinden. Deze sloot ligt aan de zuidkant van 'het Hol', het mooiste en best bewaarde onderdeel van de Vechtplassen. Al jaren is dit een voor het publiek afgesloten gebied, dat beheerd wordt door Natuurmonumenten. Wandelend langs de Kromme Rade is een groot deel van de daar aanwezige soortenrijkdom echter wel te zien. Behalve de laagveenlibellen, die hier soms in grote aantallen aanwezig zijn (zie tabel), maken ook de Gerande oeverspin, de Zwarte stern, de Ringslang en het Kransvederkruid de laagveen-soortenlijst behoorlijk compleet.

Welke libellensoorten, waar en wanneer?

De mooiste tijd voor een bezoek aan de Vechtplassen is de voorzomer. Als eind mei of in juni de natuur in volle bloei staat, is het in de kleinschalige laagveengebiedjes een drukte van belang met libellen. Grote aantallen van de Variabele waterjuffer en het Lantaartje zijn dan langs de waterkant in de oevertvegetatie en in verschillende rietstroken te zien, dansend op jacht naar een lekkere bladluis. Op een enkele plek met helder water en waterriet vormen deze juffers een heerlijk maaltje voor de in sommige jaren aanwezige Grote karekiet.

Waargenomen soorten libellen na 1990 in de omgeving van het Oppad en de Kromme Rade met een indicatie van talrijkheid.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Status
Gewone pantserjuffer	<i>Lestes sponsa</i>	algemeen
Houtpantserjuffer	<i>Lestes viridis</i>	algemeen
Lantaartje	<i>Ischnura elegans</i>	zeer algemeen
Vuurjuffer	<i>Pyrrhosoma nymphula</i>	zeer algemeen
Watersnuffel	<i>Enallagma cyathigerum</i>	schaars
Azuurwaterjuffer	<i>Coenagrion puella</i>	schaars
Variabele waterjuffer	<i>Coenagrion pulchellum</i>	zeer algemeen
Grote roodoogjuffer	<i>Erythromma najas</i>	zeer algemeen
Kleine roodoogjuffer	<i>Erythromma viridulum</i>	zeer algemeen
Glassnijder	<i>Brachytron pratense</i>	algemeen
Blauwe glazenmaker	<i>Aeshna cyanea</i>	schaars
Bruine glazenmaker	<i>Aeshna grandis</i>	vrij algemeen
Vroege glazenmaker	<i>Aeshna isosceles</i>	algemeen
Paardenbijter	<i>Aeshna mixta</i>	vrij algemeen
Groene glazenmaker	<i>Aeshna viridis</i>	vrij schaars
Grote keizerlibel	<i>Anax imperator</i>	schaars
Smaragdlibel	<i>Cordulia aenea</i>	algemeen
Metaalglanslibel	<i>Somatochlora metallica</i>	schaars
Platbuik	<i>Libellula depressa</i>	schaars
Bruine korenbout	<i>Libellula fulva</i>	vrij algemeen
Viervlek	<i>Libellula quadrimaculata</i>	vrij algemeen
Gewone oeverlibel	<i>Orthetrum cancellatum</i>	algemeen
Zwarte heidelibel	<i>Sympetrum danae</i>	vrij schaars
Geelvehkeidelibel	<i>Sympetrum flavoolum</i>	vrij algemeen
Bloedrode heidelibel	<i>Sympetrum sanguineum</i>	algemeen
Bruinrode heidelibel	<i>Sympetrum striolatum</i>	vrij schaars
Steenrode heidelibel	<i>Sympetrum vulgatum</i>	algemeen
Gevlekte witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	schaars
Noordse witsnuitlibel	<i>Leucorrhinia rubicunda</i>	schaars

Op een wat meer winderige dag zullen de meeste libellen vooral te vinden zijn in de luwte van een bomenrij. Glassnijders, Vroege glazenmakers en vooral ook Smaragdlibellen zijn daar soms bij tientallen druk in de weer. De plekken met de grootste aantallen libellen zijn vaak die plaatsen waar het bos geleidelijk over gaat in een ruigtevegetatie. De aantallen zijn natuurlijk alleen hoog als er een heldere sloot of plas in de buurt is, waar de larven uitgeslopen zijn. De meest bijzondere libellensoorten die hier in de voorzomer rondvliegen, zijn de Gevlekte witsnuitlibel en de Bruine korenbout. De jonge mannetjes van deze laatste soort kunnen qua kleur werkelijk waanzinnig mooi zijn. In het begin zijn ze net als de vrouwtjes oranje. Als de eerste blauwe berijping tevoorschijn komt, schemert het oranje er nog doorheen met als gevolg een magnifiek paarse gloed. Zowel de Gevlekte witsnuitlibel als de Bruine korenbout hebben een beperkt voorkomen in het Vechtplassen-gebied. De eerste wordt eigenlijk alleen met enige regelmaat langs de Kromme Rade waargenomen. Op diezelfde plek kan ook de Bruine korenbout en in het najaar de Groene glazenmaker gezien worden.

Op pad in de Vechtplassen

Voor wie de Vechtplassen wil bezoeken, is het mogelijk een interessante wandeling door het gebied te maken van ongeveer elf kilometer, te beginnen bij het Oppad, een oud kerkepad bij Kortenhoeve. Op het laatste en meest luwe gedeelte van dit Oppad zijn al veel libellen aan te treffen. Daarna loopt u langs het Moleneind (een stukje asfaltweg) naar de Kromme Rade. Op de Kromme Rade zelf is de eerste helft het meest interessant. Hier zijn alle soorten waar te nemen die er momenteel uit de Vechtplassen bekend zijn. Zoek hier ook eens of er, tussen de honderden Variabele waterjuffers nog een Azuurwaterjuffer te vinden is. De enige keer dat deze soort werd aangetroffen was aan het begin van het seizoen (31 mei 1987). In de schemering van zwoele zomeravonden in augustus of september is dit misschien wel dé plek om te kijken of de Groene glazenmaker in zwermen waargenomen kan worden. Op de oostelijke helft van de kade is een ontmoeting mogelijk met de Metaalglanslibel, die in dit deel van het land behoorlijk zeldzaam is. Langs de 's-Gravelandsche Vaart loopt u daarna weer terug naar het noorden.

Behalve deze wandeling is het natuurlijk ook mogelijk de fiets te nemen. Het mooiste stuk van de Kromme Rade zelf is echter lastig te fietsen. U kunt de kade vanaf het oosten een eind opfietsen of de fiets bij het begin aan de westzijde laten staan.

Twee aan te bevelen kano- of roeiroutes beginnen in Oud-Loosdrecht (ten westen van de kerk; Amersfoort-coördinaten 133,8- 468,8) of aan het Moleneind (Amersfoort-coördinaten 134,0- 470,7). De eerste route voert u naar verschillende interessante slootjes aan de oostzijde van de Vuntus ten zuiden van de Kromme Rade. De andere route voert u naar het begin van het Oppad en verder de Kortenhoeftse plassen in.

Hoe kom ik er?

Voor de genoemde wandeling vanaf het Oppad is het aan te raden om vanaf NS-station Hilversum de bus te nemen naar de wijk Kerkelanden. Dit kan met bus 1 of 4, die op zaterdag viermaal per uur en op zondag tweemaal per uur (om kwart voor en kwart over) rijden. U kunt uitstappen bij de halte het verst weg tegen de Vreelandseweg aan. Hier komt u aan het eind van de wandeling ook weer terug. Vanaf NS-station Hilversum is het mogelijk een fiets te huren of de treintaxi te nemen naar het begin van de Kromme Rade.

*Marcel Wasscher
Minstraat 15bis
3582 CA Utrecht
marcelhilair@hetnet.nl*

*Tieneke de Groot
Simon Bolivarstraat 89
3573 ZK Utrecht
tienekedg@knoware.nl*

Foto: W.-J. Hoefnagel

Foto: W.-J. Hoefnagel

Krabbenscheervegetaties vormen het leefgebied van de larven van de Groene glazenmaker. Rechts een eifzettend vrouwtje.